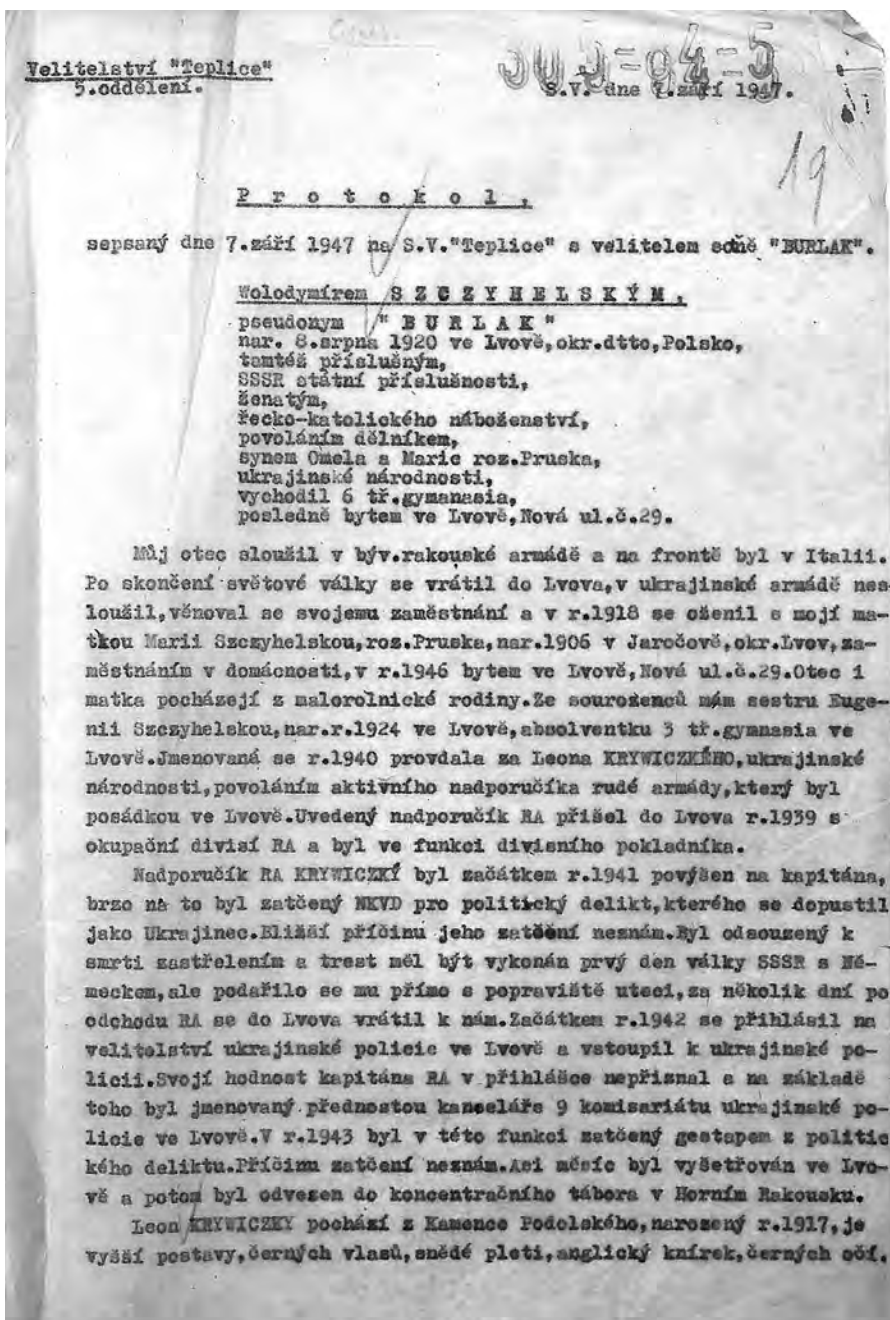

Volodymyr Ščyhels'kyj – Burlak

Burlakův osud výmluvně dokládá a ilustruje zvláště pro Ukrajince a celý ukrajinský národ tragický průběh 20. století, kdy čelili hrozbám zániku vlastní existence. Některé jevy sužovaly celou východní Evropu, ale pro Ukrajince to byla skutečná smrtící kombinace katastrof, genocidy, válek a hladomoru, ze které těžko mohly jejich elity najít jakoukoli svobodnou alternativu pro vlastní směřování. Proto se některé radikální složky ukrajinské společnosti projevovaly podobně nesmlouvavě jako jejich vykořisťovatelé. To není omluva pro jejich násilné jednání, ale pouhé konstatování složitosti a nejednoznačnosti ukrajinských národních dějin 20. století.

Burlak, vlastním jménem Volodymyr Ščyhels'kyj, se narodil 8. srpna 1920 ve Lvově v chudé malorolnické rodině.⁴⁷¹ Přezdívka Burlak je jistým způsobem výmluvná, protože toto pojmenování nedostal od svých spolubojovníků

471 ŘEPA, Tomáš: *Banderovci, jejich vznik, vývoj a následná činnost v Československu v letech 1945–1947*. Případ Burlaka jako velitele jedné z nejvýznamnějších banderovských „sotní“. Bakalářská diplomová práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, DrSc. Brno, 2008, 43 s.; dále viz MARPLES, David: *Heroes and Villains*, s. 134–135; ABS, fond 305 (Ústředna Státní bezpečnosti 1945–1948), inv. j. 305-143-1. Burlakova přímá výpověď, sepsaná dne 7. září 1947; obdobně ABS, fond 307, inv. j. 307-103-8, s. 28–55. Burlak – velitel sotně UPA, výňatek z protokolární výpovědi ze dne 13. září 1947; obdobně ABS, fond 307, inv. j. 307-111-4, s. 35–44. Dodatek k výpovědi Volodymyra Ščyhels'kého alias Burlaka ze dne 12. listopadu 1947; další komplexně pojaté zpracování problematiky (včetně významných pasáží zabývajících se Burlakem) viz ABS, fond MV-H, a. č. H-259 MV. Akce „*Kalach*“. Benderovské organizace v ČSR.

První strana protokolu z Burlakova výslechu ze 7. září 1947

Burlak – velitel sotně UPA

náhodou. Význam tohoto slova je tahoun nebo dřič. Dříve se jednalo dokonce i o konkrétní profesi tahače lodí proti proudu v carském Rusku.⁴⁷²

K pochopení uvažování a tvrdohlavě hájených nacionalistických pozic pozdějšího velitele UPA je třeba znát okolnosti, které ho k těmto postojům dovedly. Volodymyr pocházel z početné chudé rodiny, kromě tohoto těžkého údělu i jeho nejbližší okolí zažívalo často politickou perzekuci. Sestra Volodymyra Ščyhelského Evgenija se provdala za nadporučíka Rudé armády Leona Krivického, který byl v roce 1940 posádkou ve Lvově.⁴⁷³ Měl spáchat blíž nespecifikovaný politický delikt, kterého se dopustil jako Ukrajinec (taková formulace je přímo ve spisu, tedy zřejmě obvinění podepřené údajnými sympatiemi k ukrajinskému nacionalismu) a byl zatčen NKVD.⁴⁷⁴

472 Dohledání původního významu slova Burlak viz Slovník cizích slov (citováno ke dni 12. 2. 2016).

473 ABS, fond MV-H, a. č. H-259 MV, s. 2. Akce „Kalach“. Banderovské organizace v ČSR.

474 ABS, fond 305 (Ústředna Státní bezpečnosti 1945–1948), inv. j. 305-143-1. Burlakova přímá výpověď, sepsaná dne 7. září 1947.

Po mnoha dramatických peripetiích a útěku ze sovětského vězení,⁴⁷⁵ kdy v tentýž den 22. června 1941 následoval útok nacistického Německa na SSSR, byl v roce 1943 zatčen gestapem a s nejvyšší pravděpodobností zahynul v koncentračním táboře, protože o jeho osudu zbytek rodiny už nikdy neměl žádné další zprávy.

Jako mnoho jeho dalších vrstevníků, do jistého věku ovlivňovalo Ščyhels'kého národně buditelem způsobem orientované školství. V roce 1931 ukončil docházku v obecní škole, zásadní ve formování názorů však bylo především gymnázium ve Lvově. Zajímavou zápletkou z tohoto období zůstává fakt, že dcerou jednoho zdejšího středoškolského profesora byla polskou justicí do vězení odsouzená Katarina Zaric'ka, která se zapojila do organizování atentátu na polského ministra vnitra Bronislawa Pierackého.⁴⁷⁶

Tento proces byl nejen v Polsku, ale v celém světě značně medializován a vyústily z něj dva rozsudky smrti. Spolu se Zaric'kou byl zadržen tehdy ještě všem neznámý posluchač lvovské univerzity Stepan Bandera.⁴⁷⁷

Mladý Volodymyr se tedy pohyboval v prostředí, které provázelo výrazné vzepětí ukrajinského nacionalismu, zoufalé teroristické činy a následná represe a podstatně intenzivnější kontrola a útlak ze strany státních orgánů. V období svého středoškolského vzdělávání také Ščyhels'kyj vstoupil do tělovýchovného spolku Sokol a literárního a ukrajinským vlastenectvím prochnutého kulturně buditelem spolku Prosvita, což rozhodně ovlivnilo jeho pozdější směřování a názory.⁴⁷⁸

Prosvita byla důležitým místem pro sdružování mnoha mladých, vlastenecky smýšlejících Ukrajinců, zde se u mnohých z nich zrodily první vazby na OUN. Mezi nimi i u Volodymyra Ščyhels'kého alias Burlaka. Ve svých pozdějších výpovědích a odpovědích na otázku, proč se vlastně rozhodl bojovat aktivně se zbraní v ruce za myšlenku samostatné Ukrajiny, uvádí a popisuje, že docházelo k brutálnímu útisku ukrajinské menšiny v Polsku, byly vysílány exekuční výpravy polského vojska a bezpečnostních složek a nezdědky docházelo k vypalování celých vesnic a pobíjení jejich obyvatelstva.⁴⁷⁹

475 Burlak ve své výpovědi dokonce přímo uvádí, že se Krivickému povedlo utéct přímo před vykonáním trestu smrti, kdy měl být popraven zastřelením.

476 Vykonavatelem atentátu byl Hryhorij Macejko, který však uprchl a následně emigroval do Argentiny. V reakci na zjištění, že šlo o ukrajinské nacionalisty, přišlo také zpřísnění kurzu polské politiky vůči ukrajinské menšině v polském meziválečném státě, což situaci spíše dále vyostřilo i v následujících letech. GAWRYSZCZAK, Marcin: *Bronisław Wilhelm Pieracki (1895–1934)*, s. 67–89.

477 SYRŮČEK, Milan: *Banderovci – hrdinové, nebo bandité?*, s. 88. – 103.

478 ABS, fond 305 (Ústředna Státní bezpečnosti 1945–1948), inv. j. 305-143-1. Burlakova přímá výpověď, sepsaná dne 7. září 1947.

479 ŘEPA, Tomáš: *Banderovci, ukrajinský nacionalismus v souvislostech...*, s. 71–72.